

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 37.091.3:355.291.6

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17488109>

Інноваційні методи навчання для захисників, які повернулись до цивільного життя

Перемибіда Ірина Вікторівна,

старший викладач кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів, Україна,
<https://orcid.org/0009-0009-1511-4688>

Перемибіда Денис Олександрович,

Начальник науково-дослідної лабораторії стандартизованих операційних процедур Наукового центру Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-7468-4060>

Прийнято: 16.10.2025 | Опубліковано: 30.10.2025

Анотація: Метою статті є теоретичне обґрунтування інноваційної методології навчання, що забезпечує стійку й ефективну професійну реінтеграцію колишніх військових (ветеранів) до цивільного життя. Окреслено проблему між унікальним військовим досвідом (гіперфокус, дисципліна) та обмеженою адаптивністю традиційних освітніх форматів, які, ігноруючи психологічні виклики (посттравматичний стресовий розлад (далі – ПТСР), підвищений рівень тривожності), істотно знижують когнітивну ефективність перепідготовки. У дослідженні застосовано

методи системного аналізу, синтезу та порівняльно-педагогічного моделювання; аналізу науково-педагогічної літератури з метою обґрунтування підходів до імплементації травмоінформованої педагогіки (далі – ТПІ). У **результатах** з’ясовано, що ТПІ необхідно впроваджувати як фундаментальний когнітивний інструмент, що створює надійний каркас через забезпечення прогнозованості, чіткості та відновлення відчуття контролю в колишніх військових, що є необхідною умовою для подальшого навчання. Запропонована модель – це трирівнева система, у якій адаптивне навчання є основним механізмом персоналізації траєкторій, даючи змогу ветеранам обирати гнучкий темп вивчення матеріалу. Підтверджено високу доцільність застосування інноваційних методів, зокрема гейміфікації та VR/AR-симуляцій, які є найефективнішими інструментами для конверсії військових *hard skills* (наприклад, управління проєктами та логістика) в цивільні компетенції. Доведено, що ці механізми переносять природні для ветеранів механізми (орієнтація на завдання та результат) в цивільне життя, сприяючи стійкій адаптації. У **висновках** підсумовано, що системна реалізація моделі спрямована на забезпечення довгострокової стійкості професійної реінтеграції, оскільки нівелювання психологічних перешкод на фундаментальному рівні гарантує повну економічну та соціальну інтеграцію ветеранів, що є стратегічним внеском у відновлення людського капіталу країни. Подальші дослідження доцільно зосередити на емпіричній апробації запропонованої моделі, зокрема розробленні конкретних навчальних модулів із застосуванням гейміфікації та VR-технологій для підтвердження ефективності моделі в реальних умовах перепідготовки. Сформульовано необхідність міждисциплінарної співпраці з роботодавцями й державними інституціями для масштабування цієї моделі.

Ключові слова: ветерани, інноваційні методи, професійна реінтеграція, адаптивне навчання, травмоінформована педагогіка, гейміфікація.

Innovative training methods for defenders returning to civilian life

Iryna Peremybida,

Senior Teacher of the Department of Troop Daily Activities and Logistics Support
of the Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy,
Lviv, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0009-1511-4688>

Denis Peremybida,

Chief of the Research Laboratory for SOP of the Scientific Center of the Land
Forces of the Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy, Lviv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-7468-4060>

Abstract: *The purpose of the article is to provide a theoretical justification for an innovative teaching methodology that ensures the sustainable and effective professional reintegration of former military personnel (veterans) into civilian life. The problem between unique military experience (hyperfocus, discipline) and the limited adaptability of traditional educational formats, which ignore psychological challenges (post-traumatic stress disorder (hereinafter PTSD), increased anxiety), significantly reduce the cognitive effectiveness of retraining. The study uses methods of systematic analysis, synthesis, and comparative pedagogical modeling; analysis of scientific and pedagogical literature to justify approaches to the implementation of trauma-informed pedagogy (hereinafter referred to as TIP). The results show that TPI should be implemented as a fundamental cognitive tool that creates a reliable framework by ensuring predictability, clarity, and restoring a sense of control in*

*former military personnel, which is a necessary condition for further training. The proposed model is a three-level system in which adaptive learning is the main mechanism for personalizing trajectories, allowing veterans to choose a flexible pace for studying the material. The high feasibility of using innovative methods, in particular gamification and VR/AR simulations, has been confirmed. These are the most effective tools for converting military hard skills (e.g., project management and logistics) into civilian competencies. It has been proven that these mechanisms transfer the natural mechanisms of veterans (task and result orientation) into civilian life, promoting sustainable adaptation. The **conclusions** summarize that the systematic implementation of the model is aimed at ensuring the long-term sustainability of professional reintegration, since the elimination of psychological barriers at a fundamental level guarantees the full economic and social integration of veterans, which is a strategic contribution to the restoration of the country's human capital. Further research should focus on empirical testing of the proposed model, in particular the development of specific training modules using gamification and VR technologies to confirm the effectiveness of the model in real retraining conditions. The need for interdisciplinary cooperation with employers and state institutions to scale this model has been formulated.*

Keywords: *veterans, innovative approaches, professional reintegration, adaptive learning, trauma-informed pedagogy, gamification.*

Постановка проблеми. Соціальна адаптація та професійна реінтеграція колишніх військових є однією з найактуальніших соціальних проблем в умовах повномасштабного вторгнення. Набутий під час військової служби досвід сприяє формуванню в них професійних деструкцій і деформацій, які не відповідають потребам цивільного ринку праці. Відповідно, існує потреба в спеціалізованій професійній перепідготовці, яка враховує як раніше набуті компетенції, так і психологічний стан ветеранів.

Традиційні освітні системи, орієнтовані здебільшого на масовий та уніфікований підхід, є недостатньо гнучкими для задоволення освітніх потреб колишніх військових Збройних Сил України (далі – ЗСУ). Вони не здатні ефективно відповідати на виклики, пов’язані зі значним стресовим навантаженням і труднощами з концентрацією уваги. Така невідповідність зумовлює ризик низької успішності та переривання навчання. Наявні методики не відповідають потребі у формуванні травмоінформованого освітнього середовища, яке сприятиме підтримці ветеранів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження соціальної та професійної адаптації колишніх військових визначають освіту як основний механізм переходу до цивільного життя, однак указують на обмеженість традиційних освітніх програм через їхню невідповідність специфічним потребам ветеранів. Зокрема, Т. Захаріна розробляє технології соціальної реінтеграції ветеранів в НУ «Чернігівська політехніка», наголошуючи на тому, що технології активізації та мобілізації в процесі соціальної реінтеграції ветеранів сприяють активному залученню ветеранів до процесу соціальної реінтеграції, стимулюють їхню самостійність та самореалізацію, сприяють зменшенню соціальної ізоляції, активізують їхній внутрішній потенціал і мобілізують внутрішні ресурси [1]. Інклюзивну вищу освіту досліджують М. Гладиш та співавтори, пропонуючи розробку гнучких навчальних планів, що ґрунтуються на їхньому попередньому досвіді [2]. Підприємницьку освіту аналізують М. Тихич та колеги (М. Tihic et al.), демонструючи, що програми розвитку бізнес-навичок сприяють економічній самостійності [3]. Маркетингові стратегії закладів вищої освіти США розкривають К. Салліван (K. Sullivan), К. Юн (K. Yoon) та Р. Стефенс (R. Stephens), акцентуючи на потребі чіткого позиціонування програм для ефективного залучення колишніх військових як здобувачів освіти [4].

Інклюзивна освіта відкриває нові перспективи для ветеранів з особливими потребами, долаючи виклики, що обмежують їхній доступ до професійної перепідготовки. Сучасний стан університетської освіти в Україні досліджують Р. Шерстюк, І. Стойко та В. Паляниця, підкреслюючи відсутність доступної інфраструктури та адаптивних методик для осіб із фізичними чи психологічними обмеженнями [5]. Правові механізми, які забезпечать ветеранам російсько-української війни рівний доступ до навчання, пропонують П. Горінов та Р. Драпушко, акцентуючи на необхідності змін освітнього законодавства [6]. Цю ідею докладніше розкривають М. Горліченко, В. Гонімар та Н. Ореховська. Аналізуючи нормативні документи, дослідники обґрунтовують концепцію «освіти без бар'єрів» та доводять потребу в гнучких програмах і модернізації інфраструктури закладів вищої освіти (далі – ЗВО) для підтримки ветеранів [7].

Психологічні виклики, зокрема посттравматичний стресовий розлад (далі – ПТСР) та імпостер-синдром, ускладнюють здатність колишніх військових опанувати нові знання, потребуючи ТІП, яка враховує їхні емоційні особливості. Імпостер-синдром (переживання сумнівів у власній компетентності) як перешкоду в кар'єрній адаптації ветеранів досліджує І. Хантер (Y. Hunter) [8]. Методи психологічної підтримки, зокрема терапію корекції емоційних травм, які можна інтегрувати в освітній процес для полегшення адаптації, розробляє Р. Призванська [9]. Колектив науковців на чолі з Р. Призванською (R. Pryzvalska et al.) демонструє, що розвиток емоційного інтелекту допомагає ветеранам долати стрес і підвищує ефективність навчання, спираючись на якісний аналіз клінічних випадків [10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну увагу до адаптації колишніх військових, сучасні наукові дослідження не пропонують цілісних моделей навчання, які б гармонійно поєднували ТІП, адаптивні методи, гейміфікацію та цифрові інструменти. Дослідження

обмежуються окремими аспектами, такими як психологічна підтримка, інклюзивність чи правові механізми, залишаючи без уваги комплексний підхід до професійних і психологічних потреб ветеранів. З огляду на окреслену вище прогалину, у цьому дослідженні проаналізовано науково-методичний інструментарій, що забезпечує персоналізоване навчання, враховує емоційні особливості колишніх військових і сприяє їхній стійкій професійній адаптації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є узагальнення педагогічних підходів до навчання колишніх військових, які поєднують травмоінформовану педагогіку, адаптивні методи, гейміфікацію та цифрові інструменти для підтримки їхньої професійної адаптації.

Для досягнення мети сформульовано такі завдання:

- 1) проаналізувати наявні освітні підходи й систематизувати рекомендації для персоналізованого навчання з урахуванням емоційних особливостей ветеранів;
- 2) окреслити шляхи створення підтримувального освітнього середовища, яке сприятиме стійкій професійній адаптації колишніх військових.

Дослідження здійснено із застосуванням контент-аналізу наукових джерел, відібраних за критеріями релевантності до проблематики ветеранів, наукової обґрунтованості та наявності практичних рекомендацій щодо інноваційних методів навчання. Обрана методологія забезпечила системний аналіз теоретичних та емпіричних підходів до професійної адаптації ветеранів, що дозволило виокремити основні напрями: ТПП, адаптивне навчання, гейміфікацію й цифрові інструменти. До переваг застосованої методики належить можливість комплексного узагальнення освітніх стратегій. До її обмежень – використання вторинних даних, що унеможлиблює первинну верифікацію об'єктивності матеріалів аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Військовий досвід формує унікальний набір якостей, що є водночас перевагами та чинниками, які можуть ускладнювати ефективне застосування традиційних освітніх підходів [2, с. 79]. Гіперфокус, дисциплінованість і здатність оперативно ухвалювати рішення в кризових ситуаціях, сформовані під час військової служби, становлять важливий ресурс для цивільного сектору економіки. Проте вони часто стають на заваді ефективному застосуванню пасивних методів навчання, зокрема лекційним форматам і жорсткому розкладу занять. Гіперфокус, що сформувався з необхідності миттєвої реакції на загрози, ускладнює тривалу концентрацію на абстрактних або теоретичних темах, характерних для лекцій [11, с. 102–103]. Наприклад, ветерани, які мають досвід виконання чітко структурованих оперативних завдань, часто сприймають розлогі лекційні матеріали як хаотичні, що послаблює їхню мотивацію до навчання [8].

Дисциплінованість, сприяючи відповідальності, контрастує з уніфікованим графіком, який ігнорує індивідуальні потреби, такі як паузи для зняття тривожності чи гнучкість у темпі навчання. Науковці підкреслюють, що рух до інклюзії є викликом для українських ЗВО [5, с. 364]. Водночас здатність оперативно ухвалювати рішення, сформована в умовах високого ризику, не узгоджується з пасивними форматами навчання, де ініціатива здобувача обмежена, а освітній процес не передбачає активної взаємодії. Невідповідність в освітній практиці підкреслює необхідність інноваційних педагогічних підходів, які б використовували переваги ветеранів, мінімізуючи конфлікт із традиційними методами навчання.

Для подолання зазначених викликів ТПІ – не лише інструмент психологічної підтримки, а й основа для відновлення здатності колишніх військових до навчання через створення безпечного та передбачуваного освітнього середовища [3, с. 437]. ТПІ виходить за межі звичайної

психологічної допомоги, оскільки спрямована на формування когнітивного каркаса, що відновлює довіру до навчання й послаблює вплив травматичного досвіду, зокрема ПТСР чи імпостер-синдрому. Підхід ґрунтується на принципах безпеки, довіри, співпраці та поваги до індивідуального досвіду, що дає змогу ветеранам долати відчуття ізоляції чи неадекватності, спричинені травматичним досвідом. Наприклад, чітка структура занять створює безпечну основу, зменшуючи тривожність і забезпечуючи стабільність, що особливо важливо для осіб із ПТСР [10, с. 232].

ТПП діє як когнітивний інструмент, підтримуючи емоційну стабільність і сприяючи відновленню таких функцій, як увага та пам'ять, які часто порушуються через ПТСР. Завдяки такому підходу формується підґрунтя для ефективного навчання, адаптованого до психологічних особливостей ветеранів, що робить ТПП незамінною для їхньої перепідготовки в умовах післякризової трансформації. На основі принципів ТПП можна виокремити основні механізми інтеграції в навчання колишніх військових: відновлення контролю, валідація досвіду та психологічний супровід у навчальних модулях. Відновлення контролю відіграє вирішальну роль, адже ветерани, які пережили травматичні події, часто відчувають втрату автономії. Можливість самостійно обирати темп, формат чи елементи навчання, зокрема через адаптивні модулі, повертає відчуття суб'єктності та знижує тривожність.

Валідація досвіду передбачає визнання військових навичок як цінного активу, що допомагає долати імпостер-синдром. Наприклад, переведення військових компетенцій у цивільні кваліфікації через освітні програми підвищує впевненість ветеранів. Психологічний супровід у навчальних модулях охоплює елементи терапії корекції емоційних травм, наприклад, через групові заняття або індивідуальні консультації під час навчання. Поєднання зазначених механізмів із гейміфікацією та цифровими інструментами, зокрема інтерактивними платформами, дозволяє створити

цілісне освітнє середовище, яке враховує психологічні виклики, сприяє розвитку сильних сторін колишніх військових та забезпечує ефективну перепідготовку й стійку професійну адаптацію.

Нині ТПП відкриває нові можливості для створення безпечного освітнього середовища для ветеранів, але її потенціал неможливо повністю розкрити без системного підходу, що охоплює їхні психологічні та професійні потреби. ТПП знижує тривожність і підтримує емоційну стабільність, сприяючи відновленню когнітивних функцій, таких як увага та пам'ять, в осіб із ПТСР чи імпостер-синдромом. Проте вона не забезпечує персоналізації навчання чи підвищення мотивації, необхідних для ефективної перепідготовки.

Адаптація колишніх військових до цивільного життя має здійснюватися через якісну освіту [6, с. 19]. Проте традиційні освітні моделі, ігноруючи переваги, такі як дисциплінованість і швидкість ухвалення рішень, не враховують їхній унікальний досвід. Для подолання таких викликів пропонується інтегрований підхід, який поєднує ТПП з адаптивним навчанням, гейміфікацією та цифровими інструментами. Подібна модель ураховує психологічні особливості ветеранів і підсилює їхні професійні компетенції, сприяючи стійкій адаптації до цивільного життя. У межах дослідження розроблено трирівневу інтегровану модель перепідготовки колишніх військових, яка об'єднує ТПП, адаптивне навчання та гейміфікацію. Кожен рівень має чітке призначення: ТПП створює безпечну основу для зниження тривожності, адаптивне навчання забезпечує гнучкість у темпі та форматі, а гейміфікація посилює мотивацію через інтерактивні елементи. Разом ці компоненти формують цілісне освітнє середовище, яке гармонійно поєднує психологічну підтримку з професійним розвитком, долаючи обмеження традиційних освітніх практик (рис. 1).

Рисунок 1

Інтегрована модель перепідготовки колишніх військових

Джерело: власна розробка автора

ТІП є підґрунтям ефективного навчання ветеранів, створюючи безпечне освітнє середовище. Вона забезпечує передбачуваність і стабільність через чітко структуровані заняття, що зменшує тривожність, пов'язану із ПТСР. Наприклад, регулярні перерви та зрозумілі інструкції дають змогу колишнім військовим із підвищеною тривожністю відчувати контроль над процесом. Водночас ТІП сприяє відновленню когнітивних функцій, таких як увага та пам'ять, через валідацію військового досвіду, допомагаючи долати імпостер-синдром. Таким чином, адаптивне навчання враховує індивідуальні потреби колишніх військових, їхній досвід і психологічний стан. Воно пропонує персоналізовані траєкторії, що дають змогу обирати темп і формат занять.

Гейміфікація підсилює внутрішню мотивацію та активну залученість здобувачів освіти завдяки застосуванню ігрових механік – місій, симуляцій і систем заохочень. Адаптована до психологічних особливостей ветеранів шляхом уникнення тригерних елементів, вона робить навчання менш стресовим та інтерактивнішим. Поєднання ТІП, адаптивного навчання та гейміфікації створює цілісне освітнє середовище, що гармонійно поєднує

психологічну підтримку з професійним розвитком і забезпечує успішну перепідготовку колишніх військових.

Адаптивне навчання є визначальним чинником персоналізації освіти, оскільки враховує унікальні потреби ветеранів. Воно дає змогу формувати індивідуальні освітні траєкторії, які відповідають їхньому попередньому досвіду, психологічним особливостям та професійним прагненням [12]. Наприклад, модульні курси з гнучким графіком дозволяють колишнім військовим, які мають труднощі з концентрацією через ПТСР, навчатися у власному комфортному ритмі. Цифрові платформи – онлайн-курси та віртуальні симулятори – розширюють доступ до освіти, що особливо важливо для ветеранів з обмеженою мобільністю чи складними життєвими обставинами. Такий підхід не лише забезпечує гнучкість, а й підвищує мотивацію, допомагаючи їм чітко усвідомити зв'язок між навчанням і кар'єрними цілями. Водночас розроблення персоналізованих курсів потребує значних ресурсів, що становить основне обмеження адаптивного навчання та відповідного законодавчого врегулювання питань інклюзії колишніх військових [1]. Поєднання його з ТІП та гейміфікацією створює синергетичний ефект, значно підвищуючи ефективність перепідготовки ветеранів і сприяючи їхній стійкій адаптації до цивільного життя.

У межах концепції цілісного освітнього середовища, що поєднує психологічну підтримку й професійний розвиток, гейміфікація є потужним інструментом для навчання колишніх військових. Вона відтворює знайомі їм механізми військової діяльності, зокрема місії, чіткий прогрес, рейтингові системи та командну взаємодію, адаптуючи їх до цивільного контексту [13, с. 16]. Гейміфікація ефективно враховує схильність ветеранів до структурованих завдань, сприяючи швидкому перенесенню професійних навичок і розвитку м'яких компетентностей, таких як комунікація та емоційний інтелект. Наприклад, ігрові елементи – завдання з нагородами чи

командні квести – підвищують залученість у навчанні, допомагаючи трансформувати дисциплінованість і лідерські якості в цивільні компетенції. Створюючи безпечне середовище, де ветерани можуть експериментувати з новими ролями без остраху невдачі, гейміфікація забезпечує ефективну перепідготовку та стійку адаптацію до цивільного життя.

У межах інноваційних методів навчання колишніх військових особливу увагу привертають симуляційні методи, зокрема застосування віртуальної (далі – VR) та доповненої реальності (далі – AR). Вони відіграють важливу роль у створенні безпечного й ефективного освітнього середовища для колишніх військових, даючи змогу відпрацьовувати складні ситуації без реальних ризиків. Симуляційні методи особливо доцільні для ветеранів, які звикли працювати в умовах високого напруження, адже вони відтворюють динамічне середовище, схоже на військове, але без тригерних елементів, що можуть посилити ПТСР. VR-симуляції, такі як віртуальні робочі сценарії чи симулятори для професійної підготовки, дають їм можливість практикувати цивільні навички, зокрема управління проектами чи клієнтської взаємодії, у контрольованому середовищі. Це знижує тривожність і підвищує впевненість, що особливо важливо для осіб із ПТСР. Симуляції сприяють конвертації *hard skills*, наприклад, стратегічного планування чи швидкого реагування, у цивільні контексти, як-от бізнес чи технічні професії. Завдяки своїй гнучкості та доступності VR/AR-технології забезпечують ветеранам можливість навчатися віддалено, що є особливо актуальним для тих, хто має нерівномірний графік або обмежену мобільність.

Таблиця 1 ілюструє переваги інноваційних підходів, які поєднують ТІП, адаптивне навчання та гейміфікацію, над традиційними методами.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика традиційних та інноваційних методів навчання для ветеранів

Критерій	Традиційні методи	Інноваційні методи (ТІП, адаптивність, гейміфікація)
Емоційний комфорт / Безпека	Низький (потенціал тригерів через недостатність психологічної підтримки)	Високий (ТІП створює безпечне середовище, знижує тривожність)
Рівень гнучкості	Фіксований темп та уніфікований графік	Високий (адаптивне навчання передбачає індивідуальні освітні траєкторії)
Залученість / Мотивація	Пасивна (лекції, теоретичні заняття)	Висока (гейміфікація стимулює через місії та нагороди)
Формат перенесення навичок	Теоретичний (обмежена практична спрямованість)	Практичний / Симуляційний (VR / AR для реальних сценаріїв)

Джерело: власна розробка автора

Таблиця ілюструє, що традиційні методи навчання, зокрема лекції, не враховують психологічних особливостей ветеранів і характеризуються низькою гнучкістю, що обмежує їхню ефективність. Інноваційні підходи, такі як ТІП, адаптивне навчання та гейміфікація, сприяють емоційному комфорту, персоналізації освітнього процесу та практичній спрямованості, створюючи оптимальні умови для здобуття знань. Синергічне поєднання цих методів підвищує ефективність перепідготовки колишніх військових та сприяє їхній успішній і стійкій адаптації до цивільного життя.

Розширюючи концепцію цілісного освітнього середовища, яке гармонійно поєднує психологічну підтримку з професійним розвитком, інтегрований підхід забезпечує стійку адаптацію ветеранів до цивільного життя, нівелюючи психологічні виклики та підсилюючи їхні переваги [14, с. 202]. ТІП створює безпечне середовище, зменшуючи тривожність і сприяючи відновленню когнітивних функцій, таких як увага й пам'ять, що

допомагає долати імпостер-синдром. Адаптивне навчання забезпечує гнучкість, даючи змогу ветеранам із нерівномірним графіком чи обмеженою мобільністю навчатися в комфортному темпі, тоді як гейміфікація через ігрові елементи, такі як завдання з нагородами, підсилює мотивацію, трансформуючи військові навички в цивільні компетенції. Синергія цих методів формує міцну основу для довгострокової інтеграції колишніх військових у ринок праці, зміцнюючи їхню впевненість і знижуючи ризик професійного вигорання. Ефективність реалізації цього підходу визначається рівнем міждисциплінарної взаємодії фахівців із психології, педагогіки, ринку праці та державних інституцій. Психологи мають розробити інструменти для подолання емоційних травм в освітньому процесі; педагоги – адаптувати освітні програми з урахуванням принципів гнучкості та мотивації; тоді як представники ринку праці – узгодити зміст освіти з професійними потребами через практичні симуляції. Державні структури мають забезпечити правову та фінансову підтримку, формуючи інклюзивну інфраструктуру. Завдяки такій співпраці інтегрована модель перепідготовки ветеранів набуває потенціалу масштабування як інструмент відновлення людського капіталу. У післявоєнний період ця модель може стати основою для національних освітніх ініціатив, спрямованих на інтеграцію колишніх військових і відбудову професійного потенціалу країни [15, с. 293].

Висновки. У дослідженні обґрунтовано застосування інноваційної методології навчання для забезпечення стійкої професійної реінтеграції колишніх військових до цивільного життя. Встановлено, що їхній унікальний досвід суперечить пасивним форматам освітнього процесу. Це істотно знижує когнітивну ефективність і посилює психологічні виклики. На основі цього обґрунтовано необхідність упровадження ТПІ як фундаментального когнітивного інструменту, що формує безпечний освітній простір через забезпечення прогнозованості та відновлення відчуття контролю.

Представлено інтегровану модель професійної реінтеграції ветеранів, яка системно поєднує ТП, адаптивне навчання та гейміфікацію. Підтверджено, що адаптивне навчання слугує важливим методологічним механізмом для персоналізації освітніх траєкторій, забезпечуючи колишнім військовим можливість обирати гнучкий темп опанування матеріалу. Ефективність запропонованого підходу підкріплено високою результативністю застосування гейміфікації та VR/AR-симуляцій для трансформації військових *hard skills* у цивільні компетенції. Доведено, що системна реалізація моделі сприяє довгостроковій стійкості професійної реінтеграції, оскільки подолання психологічних викликів на фундаментальному рівні забезпечує умови для повноцінної економічної та соціальної інтеграції колишніх військових, сприяючи відновленню людського капіталу країни.

Подальші дослідження передбачають емпіричну апробацію запропонованої моделі шляхом розроблення та впровадження спеціалізованих навчальних модулів із використанням гейміфікації та VR-технологій.

Список використаних джерел

1. Захаріна Т. І. Теоретико-методичні засади соціальної реінтеграції ветеранів російсько-української війни у закладах вищої освіти. Дис. ... докт. пед. наук: 13.00.05 – соціальна педагогіка. Київ, 2024. URL: https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/Dis_Zakharina.pdf (дата звернення: 23.07.2025).
2. Гладиш М. О., Сташук О. О., Маловічко С. О., Масюк О. П. Інклюзивна вища освіта як інструмент соціальної реінтеграції українських ветеранів: практичні аспекти реалізації. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2025. № 1 (150). С. 77–82. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/22911> (дата звернення: 23.07.2025).

3. Tihic M., Pritchard A. J., McKelvie A., Maury R. V. Entrepreneurship education and its role in transitional entrepreneurship as veterans transition from military to civilian life. *Entrepreneurship Education and Pedagogy*. 2025. Vol. 8. № 3. P. 424–451. DOI: <https://doi.org/10.1177/25151274241232357>
4. Sullivan K., Yoon K., Stephens R. Framing of student veterans in higher education institutions' marketing messages. *The Journal of Continuing Higher Education*. 2024. Vol. 72. № 1. P. 50–68. DOI: <https://doi.org/10.1080/07377363.2022.2110828>
5. Шерстюк Р. П., Стойко І. І., Паляниця В. А. Інклюзивна університетська освіта в Україні: реалії і можливості навчання ветеранів війни з особливими потребами. *Questions regarding the problems of higher education: The IX International Scientific and Practical Conference (Bordeaux, March 04-06, 2024)*. Bordeaux, France, 2024. С. 363–367. URL: <https://surl.li/xplubs> (дата звернення: 23.07.2025).
6. Горінов П. В., Драпушко Р. Г. Право на інклюзивну освіту для ветеранів російсько-української визвольної війни. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія: Право*. 2024. Вип. 42. С. 17–27. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2024.42.03>
7. Горліченко М. Г., Гонімар В. І., Ореховська Н. О. Освіта без бар'єрів: створити майбутнє для кожного. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2025. Вип. 103. С. 39–44. DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2025.103.07>
8. Hunter Y. Empowering Veterans in Career Transition: The Development of a Model for Overcoming Imposter Syndrome in the Civilian Workforce. *New Horizons in Adult Education and Human Resource Development*. 2025. Vol. 37. №. 2. P. 74–85. DOI: <https://doi.org/10.1177/19394225251339034>

9. Призванська Р. Терапія переробки емоційних травм у корекційній роботі. *Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти*. Львів, 2025. Вип. 10. С. 101–104. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/03/Materialy-zvitnykh-naukovykh-konferentsiy-fakultetu-pedahohichnoi-osvity.-Vyp.-10-2025.pdf> (дата звернення: 23.07.2025).
10. Pryzvanska R., Borysova O., Mozgova G., Fedorenko A. Clinical cases and recommendations for post-traumatic rehabilitation based on EI. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13. № 74. P. 227–238. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.74.02.19>
11. Мороз В. М. Особливості зумовлення депрофесіоналізації військовослужбовців адиктивними поведінковими чинниками. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. 2025. Вип. 1. С. 98–105. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2025.1.18>
12. Красілова Ю. М., Пракапас Р.А., Коломицева І. В. Адаптація студентів до навчання в умовах воєнного стану. *Габітус*. 2023. № 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.51>
13. Саган О. В. Гейміфікація як сучасний освітній тренд. *Педагогічні науки*. 2022. Вип. 100. С. 12–18. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2022-100-2>
14. Захаріна Т. І. Особливості створення реінтеграційного середовища для ветеранів гібридної війни в умовах закладів вищої освіти. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка»*. 2023. № 9(27). С. 197–206. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-9\(27\)-197-206](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-9(27)-197-206)
15. Радкевич В. О. Технологічні аспекти розвитку професійної освіти в повоєнний період. Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації: матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Запоріжжя, 29–31 травня 2024). Запоріжжя, 2024. С. 292–297. URL: https://drive.google.com/file/d/1ldr-afAVsXLodXsflN0er1fH5i4_eBgb/view (дата звернення: 23.07.2025).